9

Q. D. B. V.

# DISSERTATIO MEDICA
De
# VOMITORIIS RITE ADHIBENDIS,

Quam
Conſenſu & Autoritate Gratioſiſſimæ Facultatis
Medicæ in Illuſtri Salanâ,
PRÆSIDE
*Viro Nobiliſſimo, Ampliſſimo, Excellentiſſimo, atque Experientiſſimo*

DN. GEORGIO WOLFFGANGO WEDELIO,
Medic. Doct. ac Theoretices Profeſſ. Publ. celeberrimo,
Medico Ducali Saxon. feliciſſ. S. R. I. Acad.
Natur. Curioſ. Collegâ primario,
*DN. Præceptore ac Promotore æviternùm devenerando,*

Publico Eruditorum examini ſubmittit
RESPONDENS

JOHANNES CHRISTOPHORUS
Hopff Geranus,

*Ad diem Martii Anno M. DC. LXXVI.*

*JENÆ,*
TYPIS SAMUELIS KREBSII.

VIRO

*PERQUAM REVERENDO, AMPLISSIMO ET EXCELLENTISSIMO*

# DN. M. JOHANNI CASPARO ZOPFIO,

SS. THEOLOGIÆ BACCALAUREO, ECCLESIÆ GERANÆ PASTORI, EJUSDEMQUE ET VICINARUM SUPERATTENDENTI DIGNISSIMO, CONSISTORII ADSESSORI GRAVISSIMO, ET GYMNASII INSPECTORI PRIMARIO,

*PARENTI SUO PLUS OCULIS DILECTO ET AD ARAS USQUE DEVENERANDO,*

PRIMITIAS HASCE ACADEMICAS SUBMISSA ET FILIALI DEVOTIONE, CUM PIO OMNIGENÆ PROSPERITATIS VOTO,

*OFFERT*

JOHANNES CHRISTOPHORUS Zopff.

# PROOEMIUM.

VEtus dictum eſt, durum nodum durum requirere cuneum; id verò & in medicinâ valet quàm maximè. Non licet ſemper palpum obtrudere & abblandiri corpori, ſed crudelem ſæpe oportet eſſe, attamen unà gratioſum medicum.

Neque ſola chirurgica ἐγχείρησις in hoc ſpectanda eſt ingratior, eſt etiam in medicamentis ſæpe opus quâdam violentiâ, ut quod intimius inſedit, fortiori eradicetur impetu.

Ἐξεμέσαι ſæpe oportet τὸ νόσημα, & invertere naturæ ordinem, ut eandem ſartam ac illibatam præſtemus, & benè ſeu pro ſalute ſuâ agentem ſequamur. Eſt, ubi fine ſuo fruſtratur eadem, ſed cur non abuti quaſi cum illâ quandoque liceat ventriculo, ut repurgemus Augiæ ſtabulum, & ſaburram vitioſam excutiamus?

Non deeſt tamen in his quoque gratia, nullo quippe magis medicamento ægris, nec id opinantibus, imponi poteſt, quàm vomitoriis. Aſt gladius in manu furioſi ſunt generoſa hæc præſidia, niſi rectè utentem nanciſcantur. Scrutabimur hunc in finem nos hâc vice horum adminiſtrationem concinnam, cui cœpto ut ſupremum annuat Numen, vovemus!

## *CAPUT I.*

## *De indicantibus vomitoriorum.*

CAcochymia uti varia eſt, pituitoſa, bilioſa, ſeroſa, melancholica, prout etiam vel intra vaſa magis continetur, vel extra ea hîc illic colligitur & continetur; ita etiam

variis eget præſidiis κενωτικοῖς, quibus evacuetur & elimine-tur. Peccat enim non ſolùm ſubſtantiâ, quantitate, qualita-te, ſed & loco, modo, motuque; hinc etiam pro horum modu-lo regulanda eſt aphæreſis.

Interea, quæ proximiùs evacuant, ſunt VOMITORIA, quæ aliàs quoque dicuntur *Emetica*, uti ♀ri emetici, ſirupi emetici, emetici regalis & alia nomina nota ſunt.

Notabile nomen eſt *ſyrmaiſmus*, quod apud ipſum *Hippocratem* occurrit; *l.1. de artic.t.35.l.8.* ubi ἐμέειν ἀπὸ συρμαισμοῦ jubet, ſeu ex moderato aliquo medicamento vomitum ciere. Hæc vox notat quidem latiori ſignificatione levem ſeu mediocrem purgationem, ſive per alvum, ſive per vomi-tum fiat, teſte *Galeno*, *comm. 2. in l. de artic. t. 51.* quam vocant minorativam; magis tamen vomitioni leniori competit, quam præſtabant olim, teſte *Galeno l.c.* tùm aliis medicamen-tis, tùm inprimis ſurculis hellebori albi in raphani radicem defixis, ac raphanis ipſis hinc poſtero die vel ſolis, vel ex ace-to mulſo comeſtis, quam in rem etiam videri meretur *Langius l. 2. epiſt. 48. p. 788.* Hinc etiam συρμαῖα audit tum raphanus, tum alia quibus evacuatio illa præſtabatur. Hinc ita nomi-nantur à *Diocle* apud *Paulum l.1.c.100.* οἱ νήστεις ἔμετοι, *vomitus jeju-ni*, *helleboriſmi* etiam inde nomen ſubnatum eſt.

Vomitoria ſunt ἄνω Purgantia, uti purgantia propriè dicta κάτω operantur; ex quô patet, non differre purgan-tia & vomitoria *vi agendi*, & *fine generali*, utraque enim ir-ritant, utraque evacuant, nec *fine* æquè *ſpeciali*, niſi *à poſte-riori*, nullum enim eſt vomitorium, quod non etiam κάτω agere poſſit, nec purgans, quod non etiam per ſuperiora evacuare. De quô vid. inprimis *Walæus M. M. p. 21. 22.* ſed dif-ferunt *gradu*, & diverſitate acrimoniæ ⊖lino-♀reæ irritantis volatilioris vel fixioris, uti alibi id diſquiremus latius. Quo enim majorem agendi energiam medicamentum aliquod poſſidet, eò etiam citiùs eandem exſequitur. Hinc patet, pur-gantibus fortiora eſſe emetica & citiùs operari; pro ventri-culi enim & humorum diſpoſitione diverſum ſortiuntur ef-fectum.

fectum. Unde obſervamus, maximè etiam materiæ ſequacitatem eſſe attendendam, ſæpè enim datum δatum vomitorium, ſolùm κάτω operatum fuit, & ſæpè purgans ἄνω, non per inferiora. Sic in hydropicis raró vomitoria ἄνω operantur, frequentius per τὰ κάτω, quia humores acres, ſalini, acidi, quibus abundant, & figunt ipſorum vim ex parte, minus verſus ſuperiora inclinant.

*Inventio* vomitoriorum debetur naturæ ipſius ductui, cum enim Medicus naturæ ſit miniſter, & vero hæc ſæpiſſimè ſpontaneis vomitibus à materiâ vitioſâ, qualitate & quantitate peccante, ſe à morbo liberare ſoleat, facile & in promptu fuit, hoc paſſu eandem imitari, præcipuè cum quibusdam animalibus, ut canibus, eſu graminis id frequenter admodum contingat.

INDICANTUR nempè Vomitoria (1.) à *materiâ*, Nonentis enim, ut ita loquar, nulla ſunt vomitoria, i.e. ſi poſitivè nulla adeſt materia, quæ ſui excretionem ἄνω efflagitat, fruſtra ea quis propinaverit. Hinc falluntur Medici inſigniter, qui in ſenibus, ob calorem nativum debilem & deficientem inappetentiâ laborantibus, conantur vomitoriis rem exequi, quæ cauſa potius privativa eſt, unde citius ad tumulum eosdem præcipitant.

(2.) à *mobili materiâ*, & ἄνω viam poſcente, unde varia ejusdem conſurgunt indicia, & quidem quæ aliàs præconis inſtar vomitum adfore innuunt, v. g. nauſea, quæ nihil aliud eſt, quàm vomitus in fieri, os amaricans, præcordiorum dolor, tumor, ſputum copioſum in faucibus, labii inferioris tremor, ob tunicam ori & ventriculo communem, cardialgia & faciei pallor; quæ ſingula ferè vel ſaltim pleraq; præcedere ſolent vomitum. Adeoque hæc potiſſimùm fiunt eâdem in ventriculo exiſtente, nec naturæ obſecundante, unde eandem eliminare ſatagit; quam in rem egregiè *Cous 4. aphor. 17.* non febricitanti, *ait*, cibi faſtidium, oris ventriculi morſus, vertigo tenebricoſa, & oris amaritudo purgatione per ſuperiora opus eſſe ſignificant.

Nihilominus tamen etiam (3.) par ratio eſt, ſi *materia in*

*ſecundâ regione*, vaſis meſaraicis v.g. vel *in tertiâ* circa exortum nervorum hæreat, & ad ventriculum vel vergat, vel redundet, & cum eôdem communicet.

Ex quibus patet, locum habere emetica, peccante materiâ vitioſâ potiſſimùm quantitate, ſive in ipſo ventriculo hæreat, vel ab errore externo vel corruptione & concoctione læſâ nata; ſive aliunde ad eum vergat & tendat, ſeu etiam in aliis partibus vitium hærens per communicationem & conſenſum cum ventriculo revelli & exturbari poſſit. Sic lacte coagulato in ventriculo optima ſunt vomitoria, ubi ſæpè inſtar farciminis caſeoſa materia ejicitur, quale exemplum refert *B. Rolfincius Ord. & Meth. M. S. Comment. l. 2. ſ. 3. c. 59.* ſic in adſumtis venenoſis & noxiis optima ſunt; *Excell. Dn. Præſes* curavit puellam, quæ ſemen hyoſcyami devoraverat, ſolo vomitu, uti & exemplum ſimile habet *Helmontius*. Ea ſcilicet ventriculi eſt natura, ut amica ſibi avidè amplectatur, adverſa reſpuat, & ſtatim primam quaſi labem inde recipiat. Unde mirandum eſt naturæ artificium, quòd ſæpè juſculum nunc primùm à nobis datum vomitu non exigit, ſed ſuccum è ventriculo noxium, quod plus quinquagies ſe vidiſſe refert *Scaliger exerc. 335.*

Communicatur hæc materia aliunde cum ventriculo, & vice verſâ à ventriculo cum aliis viſceribus, mediantibus ductibus, ut tum viâ apertâ ex inteſtinis ad pylorum, undè ſæpè illuc regurgitant humores bilioſi & acidi, tùm vaſis arterioſis & venoſis, tùm etiam ipſis nervis, in adfectibus capitis, uteri, & aliarum partium, quibuscum mirus ipſi intercedit conſenſus.

Notamus etiam Vomitum indicari quandoque *intentione primariâ*, ut evacuatio & depletio humorum fiat, oppoſita repletioni *2. aph. 22.* in caſibus præcipuè jam dictis; interdum verò intentione *ſecundariâ*, ut, ipsâ actione & concuſſione, ſeu abdominis muſculorum ſeu capitis partium, finem alium conſequamur. Sic in partu difficili, quando fœtus juſtâ poſiturâ inſtat, adhibitis cautelis, quas recenſet *Rolfincius Chim. in A. F. Redact. libr. 5. ſect. 6. c. 13.* tantum ea ratione adhiben-

bentur quandoque, ut ſuccuſſatione & compreſſione muſculorum abdominis verſus inferiora, excluſio fœtus procuretur. Sic & in Apoplexiâ idem ſæpè fit, ut beneficio nervorum vi ad caput diditâ, ipsâ motitatione ſeu excuſſione expugnetur obſtructio ſpinalis medullæ; fitque id utrobique per accidens, ubi ſimul materia non hæret in primis viis, exinde tamen vis vibrari poteſt ad alias partes.

Finis ſcilicet primarius vomitus ſeu effectus eſt *evacuare*, ſecundarius etiam *revellere, alterare, excutere, ſiſtere* quandoque, ſed ille per ſe, hic per accidens magis.

Videas Autores, qui ſolis ferè vomitoriis in morbis quibuscunque curandis utuntur. Sic *Rulandus* ♁â ſuâ benedictâ, *Faber* & *Langius* emeticô regali, *Riverius* febrifugo ſuo, *alii* ☿rio vitæ omnes aut pleroſque ſaltim affectus præſumunt curare, quibusdam ignorantiam, aliis opinionem, cæteris ambitionem prodentibus.

Fatendum tamen eſt, Empiricos audaciâ hâc ſuâ plures chronicos & rebelles morbos curare, & contra deplorandum, quosdam nimis religiosè reformidare vomitoria, ſeu ægros ſeu Medicos.

Verum eſt, violentiâ quâdam conjunctâ operari, ſed illa eſt tranſitoria, & conſequenti eminentiori juvamine gratior eſt operatio. Notabile tamen eſt, ob hanc ipſam violentiorem operationem, quòd vomitoriis nec temerè nec timidè utendum ſit, id quod *Galenus* eleganti ſimili explicat, *comment. 1. l. 6. epid. aph. 6.* innuens, Vomitoria habere locum, ubi morbus quaſi vectibus eſt expellendus.

Sed ut redeamus in viam, diverſa per vomitum ventriculus ejicit, undè repetimus vomitum indicari à materiæ præſentiâ, quæ nec ad inteſtina deducitur, nec utilis eſt, quæ adſervetur, unde gravat, ſtimulat, & varia de ſe indicia præbet, quibus natura patefacit, quantum negotii ipſi detur, & quàm intendat, onere iſthoc ſe liberare. Materia eſt *humoroſa*, varia; ejicere tamen magis mobiles, leves, bilioſos & acres humores annititur ſtomachus, omnesque adeò reliquos, quicunque tandem per ſuperiora evacuationem deſiderant,

tum

tùm pituitoſos, qui inviſcant ventriculi parietes & appetitum deſtruunt; tùm, præter bilioſos jam dictos, & melancholicos. Viſum enim ſæpè eſt, humores ſurſum rejectos adeò acidos quosdam fuiſſe, ut dentes ſtupefecerint. Verbo; ii humores potiſſimùm evacuantur per vomitum, qui in εὐρυχωρίᾳ ſeu cavitate & capacitate ventriculi reſident, dein quoque ob viciniam, quæ in inteſtinis tenuibus, liene, cavis jecoris & pancreate ejusque ductu continentur.

Non ſufficit tamen quòd talis materia adſit, & ſui indicationem det, ſed & quò vergit natura, Medicum promovere oportet. Patefaciunt id etiam, vergere nempe ad ſuperiora, præter jam dicta, ructus, qui ſi adſunt unà, præſumitur certè, humores iſtos vel in ventriculo ipso vel propinquioribus partibus contineri, item reſpiratio difficilis ſæpe, & alia.

## Caput II.

## *Permittentia & Prohibentia vomitum inquirit.*

SPectanda etiam veniunt PROHIBENTIA & PERMITTENTIA. PROHIBENT vomitum (I) ex REBUS NATURALIBUS *habitus corporis obeſus*, tùm (1) quia obeſiores pulmones ferè habent anguſtiores, undè facilè ruptio alicujus vaſis inferri poteſt; (2) tum quia pondus ipſum abdominis hiſce violentis conatibus reſiſtit, vid. *Heurn. IV. Aph. 7. num. 4.* undè anxietas ipſis major exoritur, (3.) humores habent minus fluxiles, uti notum eſt, minus etiam eſſe bilioſos eosdem.

Nec omnes tamen obeſi & carnoſi, nec omnes graciles facilè æque ferunt vomitum, conjungendæ igitur ſunt circumſtantiæ aliæ.

II. Ratione *ſexus*, mulieres quidem & virgines optimè ferunt vomitum, non tamen conveniunt æque & propriè dicta in *gravidis*, præcipuè ſi diſpoſitæ ſunt ad abortum, leniora verò quandoque convenire, patet è vomitibus ſpontane-

taneis, quibus primis menſibus ſatis graviter vexantur gravidæ, cautè tamen; neque in *puerperis*, quia hoc modo facilè debilitantur magis ligamenta uterina, & vires dejiciuntur jam dum debiles. Novimus hoc modo medicum, datâ emulſione vomitoriâ, deprecante licet Puerperâ, varia excitaſſe ſymptomata, quæ in plures duraverunt annos.

III. Ex rebus p. n. plures *morbi* & ſymptomata prohibent vomitum, vel limitant ſaltim, non conveniunt v. g. (1) in *Lipothymiâ*, inprimis familiari, ſeu qui familiariter & facilè Lipothymiam patiuntur, & ad eam ſunt diſpoſiti, iis vomitoria non facilè danda, excitatur enim ſtatim ſymptoma; aliàs ubi ipſius adfectus hujus cauſa contenta eſt in vicinis partibus, vel in ipſo ventriculo, maximè conveniunt hæc ipſa, e. g. in eſu fungorum venenatorum, ubi ſæpè oritur cardiogmus & lipothymia, tunc ſtatim confugimus ad Vomitoria.

2. Vomitoria non conveniunt in *acutis*, turbant enim magis humores, niſi conſentiat enormiter & in causâ ſit ventriculus. Neque enim licet univerſaliter concludere: ventriculus laborat, ergò vomitorium eſt dandum; ergò ventriculus eſt ſubjectum primarium. Hinc in malignis, *Peſte, Petechialibus* propriè non conveniunt, in morbo autem Hungarico à victus errore multis collectis cruditatibus magis id licet, ſed ſtatim in principio. Experientia quidem teſtatur, adſumta vomitoria in febribus acutis initiò ſæpè ſuperata eſſe à naturâ, ſed curſu ſuo nihilominus progreſſa eſt febris. Ergò ad antecedentem victum eſt reſpiciendum, & quid indicet.

In *Chronicis* verò & confirmatis morbis plurimis vomitoria ſunt laudatiſſima, imò multi Chronici fiunt, quòd vomitoria omiſſa fuerint, cum eorum ſedes utplurimùm hæreat circa primas vias, in pancreate, meſenterio, liene & aliis.

3. Non in *inflammatione partium* internarum, ne noxa major eveniat.

4. Non in *eroſione Ventriculi*, ubi omnia aſſumta ob *ἀειπάθειαν* ejiciuntur. Hinc enim noxa major in ventriculum redundat, & tunc potius demulcenda & præcipitanda eſt acredo.

5. Non in *adfectibus oculorum* & *capitis* quibusdam eſſentialibus, niſi cautè. Caput enim omnium maximè laborat in vomitu, ob nervos ſextæ conjugationis, qui conſenſum ventriculi cum capite faciunt maximum. Vomitus etiam laborioſior pupillæ dilatationem aliaque mala infert, ideòque eo caſu, ubi caput laborat ſimul, faſciâ ex linteo arctâ obduci poteſt, & oculi ſtrophiolo tutandi.

6. Non in *læſionibus Pulmonis eſſentialibus*, ſi v.g inflammati ſint, ut in peripneumoniâ & pleuritide, non in diſpoſitis ad Phthiſin ac hæmoptyſin, multò minus in ipsâ Phthiſi 4. *Aphor.* 8. & hæmoptyſi. Vidimus aliquot Phthiſicos ab Empiricis tractatos hoc pacto acceleráſſe ſibi mortem, qui diutius adhuc vivere potuiſſent. Ideoque qui malè vult Phthiſicis, eos vomitoriis aggrediatur, & ad acidulas mittat. His duobus ſanè plurimi mortem mercantur citam. Concedunt quidem nonnulli in Phthiſi incipiente, minus in confirmatâ vomitoria, ſed abſtineri malimus, ſi ſc. ſermo ſit, uti eſt, de vomitoriis propriè dictis, nec urgentior quædam adſit alia cauſa, cujus reſpectu, non curando phthiſeos gratiâ, cogatur quaſi ad aliquod lene medicus. Non conveniunt etiam eadem; ubi pulmones adnati ſunt.

7. Non facilè in *Hyſtericis Paſſionibus*, ſeu ad eas diſpoſitis, niſi εὐεμεσία & materiæ in ventriculo præſentia urgeat, quia potius revellendi quàm ſuperius trahendi humores, aliàs hujus antecedentis ratione, & extra ſtatum paroxyſmi magis mitiora optimè locum habent, modò non ad lipothymiam ſint diſpoſitæ. Hinc *Langius in miſcell curioſ p.13.* de ſe ſcribit, ſe & ob hanc cauſam ſecum ſemper geſtaſſe ⊖ ⊕li. Diſtinguenda nimirum ſunt ſymptomata hyſterica; quædam permittunt, quædam minus.

8. Non in *procidentiâ uteri*, *herniisque* tùm in viris, tùm in fœminis, quia verſus inferiora propulſio fit major. Imò ſæpe ob vomitoria fortiora herniæ oriuntur.

PERMITTUNT contrà ea in genere *virium conſtantia*, *ad vomitum proclivitas*, unde & ipſi infantes optimè ferunt emetica correctiora, *conſuetudo*, *habitus gracilis*, *tempus anni vernum & æſtivum*.

Caven-

Cavendum quàm maximè eſt in uſu vomitoriorum, ne quid detrimenti respublica microcoſmica patiatur. Hinc vires ſunt ſpectandæ, tùm præſentes, tùm futuræ, an tolerare id poſſint, nec ne. In reſolutione virium nunquam danda ſunt vomitoria, unde culpandi ſunt illi, qui in extremo naturæ conatu ſeu agone quaſi tentaturi ultimum remedium propinant Emetica; ſin oppreſſæ ſint ob humorum gravantium copiam, vomitoria tantum abeſt ut prohibeantur, ut potiùs quàm maximè proſint.

Qui facilè vomunt, tutiùs ita purgantur; qui difficulter, & qui vomere non poſſunt, non cogendi; unde in vomitu difficili per inferiora purgandum eſt. Plures enim dantur, in quibus vomitus maximum laborem facit, ut quidvis potiùs ſuſtineant, quàm vomitum. Cùm verò robur naturæ id notet, ſi quis violentiori emetico deſtruere illud tentet, contra naturam fecerit, majorem noxam remedio inducendo.

*Conſuetudo* multum invitat tùm ratione ægri ipſius, tùm ratione loci, ubi degit. Notandum tamen, quòd ex culinâ non ſit facienda cloaca, ſeu ut *Riolanus libr. 2. Enchirid. anat. c. 23.* loquitur, nemo ſapiens ex ollâ coquinariâ facit matulam, ideoque hæc conſuetudo non tàm adfectata intelligitur, quàm facilis tolerantia, facilis vomitio, facta aliàs vel ſponte à repletione, vel medicamento.

*Habitus gracilis* reſpectu obeſioris permittit, unde *Hippocr. 4. aph. 6.* graciles & facilè vomentes purgare ἄνω præcipit, caventes hyemem, intelligendo nempe vomitum generalem, ut, quod toti negotium faceſſit, ejiciatur. Nam qui pro particulari, ſeu ſolius ferè ventriculi vitio corrigendo inſtituitur, quovis tempore licitus eſt.

Intelligendi verò ſunt graciles non à morbo, ſed à naturâ ſeu temperamento & habitu. Neque enim omnis, gracilis qui eſt, etiam diſpoſitus ſtatim eſt ad Phthiſin, hinc gracilitas ſpectanda eſt ratione cauſæ & ſubjecti. Inprimis enim corporis conſtitutio πτερυγώδης, quaſi *alata*, ubi alarum inſtar prominent ſcapulæ, prohibet vomitum, illa enim ad Phthiſin magis diſpoſita.

Hinc qui venas ſanguine diſtentas ac carnes graciles

habent, modò ſimul facilè vomant, id eſt, ſi capite firmo, amplo pectore, collo longiori, facilius ferunt vomitoria.

*Tempus anni* aptius eſt æſtivum, elogio 4. *Aphoriſm*. 4. qui medicari æſtate ſuperiores magis, hyeme verò inferiores præcipit; Aeſtate enim agiliores ſunt humores, licet in noſtris regionibus, ut rectè monet *Heurnius comment. in h. l.* pituiteſcant ferè magis ſucci, neque ita bileſcant, ut in calidioribus. Unde *Celſus* quoque *l. 2. c. 14.* nec æſtate rectè dari, optimè vere, tolerabiliter autumno ſcripſit.

## CAPUT III.

## *Modus adminiſtrandi vomitoria deſcribitur.*

QUod ad legitimum adminiſtrandi eadem modum attinet, jam quid potiſſimum obſervandum ratione temporis adſumendi, circa vehicula, actum vomendi ipſum & affectus, quibus conveniunt magis, paucis inquiremus.

Ægyptii ſingulis menſibus, teſte *Herodoto in Euterpe* utebantur vomitoriis. Græci etiam ſæpiùs vomebant, unde & *Martianus* obſervat, veteres præſervationis gratiâ ſolo vomitu eſſe uſos, nunquam purgatione *libr. de nat. hom. v. 153.* ſunt imò, qui vulgò ſcribunt quidam, ſanitati prodeſſe, ſi ſingulis menſibus ebrietas concilietur ad excitandum vomitum, id quod tamen morbum inducere eſt, ut ſanitas inde fiat, peccare ut abſolvaris. Sine causâ proin frequentanda non ſunt tàm temere.

Danda ſunt vomitoria, niſi neceſſitas aliud imperet, manè potiſſimùm, quatuor circiter horis ante cibum, tunc enim *felicius* operantur. Poſt prandium ſeu poſt cibum ſumptum eadem commendant nonnulli, ſed cum adhuc vaſa lactea chylo turgent, metus eſt, ne motus ejus impediatur, & natura magis in cibo, quàm aliis humoribus exturbandis ſit occupata. Utut enim natura, ſi rectè agit, ſæpè, quod diximus ſuprà ex *Scaligero*, retineat juſculum, humores verò ejiciat peccantes, fieri tamen non poteſt, quin ſi coctionem

expe-

expectet chylus in ventriculo, vomitorio dato exturbetur ipſe, & promptius remaneat materia peccans. *Facilior* tamen poſt cibum ſumtum eſt vomitus, & certum eſt ex praxi, melius ſuccedere eundem, ſi quadrante horæ antè detur jusculum aliquod, vel aliud cibi genus humidioris. Illud enim exhibitum non modò lubricitat ventriculum, ſed & partes tenaces quodammodò diſponit ad ſeparationem faciliorem; vel etiam ob eam cauſam, quòd minori cum moleſtiâ ſic vomatur. Ventriculus enim jejunus ægrè impellitur, unde etiam eleganter *Celſus l.c.* Quisquis, *ait*, daturus erit vomitoria, id agere debet, ut accepturi corpus humidius ſit.

Juxta Aſtrologos illud tempus aptius ſtatuitur, quando ☉ eſt in ſignis ruminantibus, ♈, ♉, ♑.

Ante uſum vomitoriorum minus opus eſt præparantibus, niſi forſan, quando pituita lenta ventriculo adhærens evacuanda eſt, incidentibus & detergentibus aut potius aperientibus quis uti velit.

Quæri etiam poteſt, an concoctio humorum expectanda ſit priùs quàm adhibeantur, ceu aliàs in purgantibus ad febres id obſervari ſolet. *Maſſaria* id adfirmat, & poſt coctionem propinanda vult; ſed id non opus eſt tùm ob proximitatem viæ, tùm quia materia indicans vomitum magis extra vaſa eſt.

Veteres eligebant utplurimùm in emeticis formam liquidam præ ſolidâ, id tamen non æque opus eſt, modò vehiculum ipſum ſit aptum. Debet enim eſſe v. g. (1.) *ſufficiens*, ut ſatis lubricitet, & materiam emolliat. Niſi enim ſufficiens quantitas adſumatur, ſæpè vel anxietatem tantùm & nauſeam cient, movent non promovent, vel difficilior vomitus conſurgit. Hinc præſtat non ſolùm ab adſumto emetico ſubinde repetere vehiculum, ſed etiam quando jam ipſummet operatur, per vices eodem adjuvare vomendi actum.

(2.) *Tepidum.* Tepida enim omnia movent vomitum, quo de elegantiſſimus locus extat in ipſis ſacris *Apoc. III, v. 16.* ubi Salvator minatur, quòd Eccleſiam Laodicenſem, cum neque frigida eſſet, neque calida, ſed *χλιαρὸς, tepida*, vellet *ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματος, evomere.* Magis enim hæc nauſeabunda ſunt,

 magis

magis ſubvertendo ventriculo idonea. Magis tamen calida admitti poſſunt interdum, quàm frigida, quæ ſenſum obtundunt.

(3.) *Pingue.* Oleoſa enim & pinguia, lubricantia & mollificantia tonum ventriculi itidem ſubvertunt, ac orificium ſuperius laxant, ut tàm arctè claudi nequeat. Unde accedente inprimis irritatione & ſtimulo ſalino, adſumta à conſtringente ſe ventriculo compreſſa citiùs ſurſum ad gulam feruntur, quàm ad pylorum, & rejiciuntur. Notandum tamen, quod rectè monet *Claudin. l. 2. de ingreſſ. ad Infirmos c. 3.* Oleum ſeu pinguia minus convenire in ventriculo debiliori, quia valdè eum laxant, unde in febribus ab iisdem abſtinendum jubet, quia perpetuo in iis ventriculus lædatur. Intelligendum verò id eſt de immoderato uſu, moderatus non nocet; de vomitoriis pinguibus, quæ non purgant niſi copiâ, non item de vehiculis paulò pinguefactis.

(4.) Sunt, qvi & *ingrata* volunt eſſe vehicula, ac ipſa etiam vomitoria, ut nauſeam eò faciliùs Archæo moveant. Verùm etiam id minùs obſervatur, niſi per ingrata, hæc ipſa recenſita tepida, pinguia, & plùs quàm appetat ventriculus & admittat quaſi ingeſta, intelligas, quâ ratione conjunctim ſpectata ingrata ſunt reverà. Aliàs verò id non valet, & cavendum potiùs, ne ingrato medicamento gratiam, quam in ſe non habet medicamentum, minorem fœneremur.

*Actus vomendi* ipſe acceleratur, præter ſubinde, & ipſo etiam jam ſubſequente vomitu, adſumtum vehiculum, digito in fauces ſeu gulam immiſſo, ut ſtimulato œſophago promptior exeat materia. In infantibus etiam hunc in finem digito lingua ſolet comprimi, utrobique verò digitus oleo amygdalorum dulcium poteſt illini.

Poſitus corporis & maximè capitis ad pronum vergere debet, & manu vel ægri vel alterius detineri pauliſper ſyncipu[t] comprimi item leniter hypochondria, ut ſubverſio fiat facilior, minorque læſio.

Juſculum ipſum conſtituit cereviſia tepida, vel etiam cereviſia ſecundaria, juſculum ptiſanaceum, aliudve, hoc

ipſum,

ipſum, ſi debilior æger videatur, & promovet vomitum, & ſiſtit, quatenus ſufficienter evacuat, & debiliori naturæ opem fert.

Convenit & *motus*, ut in purgantibus, quia ſic magis commoventur humores; unde non in lecto decumbere, ſed deambulare commodum eſt.

Ejiciuntur vero per vomitoria, ♁niata inprimis, non ſolùm aquea, & alba, ſi mitius operentur & debilius, ſed & flava & viridia, ſi perfectius. Dubiumque eſt apud autores, an color ille debeatur humoribus ipſis, an verò à medicamento fuerit inductus. *Walæus* quidem & alii, vim illam tingentem medicamentis adſcribunt; ſed optimum eſt, ſi dicamus partim medicamento, partim humoribus id attribuendum eſſe. Medicamento quidem, quia ⊖ illud ♀reum ♁niatum ſeu aliorum quoque acrimonia ſalina volatilis ſtimulans procul dubio invertendi humores & alterandi maximam habet vim, ſeu fermentatione citiore id fiat potiſſimum, ſeu præcipitatione & ſolutione; humoribus verò, quatenus irritatione etiam majori factâ, revulſione quâdam bilioſi humores aliique regurgitant & ad ventriculum vocantur, unde nonnunquam etiam amara penitus, præſertim ultimis vicibus, nonnunquam acida evomuntur.

Poſt vomitum conveniunt (r) abluitiones & eluitiones faciei cum vino vel tantùm, quod melius eſt, cum aquâ frigidâ vel roſaceâ. (s) Sunt, qui lac dulce cum pane candido exhibent, ut œſophagus & ventriculus iterum demulceatur. Optime verò vomitoriis ſuperadduntur roborantia ſtomachica & cordialia, inprimis, ſi ultra, quàm ferre poſſit natura, operentur, quo caſu eadem conveniunt quæ in hypercatharſi à purgantibus, & eò quidem præſentius, quò minus hæc patiuntur moram. Vehementiora enim & μοχθηρὰ nimis debilitant ventriculum, & humores commovent ac ſanguinem, unde novimus ab ♁niato fortiori vomitum ſanguineum ortum, qui tandem decocto menthæ rubræ criſpæ curatus fuit. Conveniunt enim omnia ♒uoſa & aromatica, partim & præcipitantia humorum motum; ſic obſervavit

vit *Sennertus*, vomitus ab ☿niatis concitatos ſolo 🜍 curatos eſſe. Opiata verò omnibus his, quæ latiùs repetere hoc loco ſuperſedemus, palmam præripiunt.

## CAPUT IV.

## *Uſum vomitoriorum in ſpecialibus affectibus delibat.*

QUod *actionem* vomitorium & *uſum* concernit, alius eſt *generalis*, vomitoria enim totum corpus expurgant, ut hactenus diximus, alius *ſpecialis*, qui huic vel iſti membro in ſpecie competit.

In *febribus intermittentibus* laudatiſſima ſunt vomitoria, unde experientiâ conſtat, opportunè uſurpata vomitoria præſtantiſſimum edere effectum, tùm in aliis adfectibus, tùm in febribus intermittentibus, in quibus etiam ante paroxyſmum quandoque præberi ſolent, ſi mali perduret contumacia, quod ipſe fecit *Hippocrates l. de affection.* Hoc modo enim cauſâ ablatâ, quæ ab aliis medicamentis ſæpe intacta relinquitur, feliciter tollitur febris, non ſolùm ſi ab errore externo ortum duxerit, verùm etiam ſi profundius radicetur, unde non injuriâ vomitus & *quartanæ* dicitur *ῥιζότομος*.

Neque obſtat, jam tum in tertianis v. g. urgere vomitum, quin potius conatu hoc ſuo natura ea ipſa indicat. Maximè autem in quotidianis id valet febribus, ubi pituitoſi humores utplurimùm in ventriculo reſtagnant, & aliis, quæ hujus culpâ & repletione eveniunt, & inde denominationem accipiunt, quarum mentio quoque fit apud *Coum, l. 4. de morb. c. 23.*

Ad *affectus capitis* eleganter *aphor. 18. ſ. 4.* adplicari poteſt, ſupra ſeptum transverſum dolores purgatione indigere per ſuperiora tradens, quicunque verò inferiora moleſtant, per inferiora, ſubintelligendo ea, quæ evacuari hoc modo deſiderant, non tàm vaga, quàm infixa quaſi.

Si per conſenſum ventriculi *doleat caput*, vomitoria ex uſu ſunt: in Cephalæa verò & ubi caput per ſe debile eſt, minùs. Superior nempè venter, uti maximè cum ventriculo com-

communicat, ita etiam præ medio eadem admittit & deſiderat.

In *vertigine* vomitum movere conſultum eſt, ſi cætera ſint paria, & à poſitivâ magis, quàm privativâ cauſâ ſeu debilitate ſpirituum proveniat. Par ratio eſt *Incubi*, unde exempla incubo laborantium per vomitum curatorum recenſet *B. Rolfincius Epit. affect. partic. l. 1. c. 1. c. 17. p. 63.*

*Epilepſia*, uti Herculeus eſt morbus, ita quoque vix citra herculea remedia expugnatur. Hinc non ſine cauſâ *Trallianus l. 1. c. 15.* eadem mirè commendat in omnibus comitialibus. Hinc certum eſt, ea & in infantibus ſæpe, & in adultis, ubi malum quaſi radicatum eſt, ſingulare afferre emolumentum; imò potiſſimum & ferè unicum, niſi quid obſtet, non rarò conſtituere præſidium.

In *deliriis*, & potiſſimùm cum quâdam hilaritate inſanientibus maniacis, ut & Melancholicis utiliſſimè adhibentur ſæpiùs vomitoria, tùm quia in omni deliriorum genere, præcipuè antiquatis, licet eſſentiale vitium capitis videatur, debent attendi ſimul hypochondria, & infimus venter, tùm quia ſæpiſſimè fingunt, v. g. ſe alere ſerpentes, bufones in ventre, quo modo falli poſſunt; tùm quia maniaci ſunt debilitandi, ut dehinc melius medicamenta alia poſſint ſuccedere, & qui alia cuncta eludit morbus, à generoſo hoc præſidio medelam ſibi fœneretur.

De *Apoplecticis* dubium movent quidam autores, quòd ſuffocationis periculo ſubjiciantur ægri, verùm cùm ſæpiùs obſervetur, pro Apoplecticis concidentes ſpontaneo naturæ robore vomitu fuiſſe liberatos; cùm etiam maximus, uti diximus, ſit ventriculi conſenſus cum capite, ut quoad cauſam ita etiam quoad remedium, utiliſſimè ſe in appoplexiâ propinâſſe adfirmat *Excell. DN. Præſes*, præcipuè in leviori, & potiſſimùm in aphoniâ vomitoria. Reverâ vecte hîc opus eſt, ſeu ſubitaneo auxilio, quod neque clyſteres, etiam fortiores, neque V.S. vel alia tàm citò exequi norunt.

Sic & in *affectibus ſoporoſis* eadem ſæpè proſunt, cum videamus, etiam opiata, antequam egrediantur è ventriculo, ſomnum accerſere.

 In *Pe-*

In *Pectoris adfectibus*, pleuritide, peripneumonia, Phthiſi, ipſâ etiam palpitatione cordis confirmatâ & fortiori aſthmate, gibboſis &c. Plato jubet quieſcere.

In *Aſthmate* autem *præcordiali*, ubi à materiâ in ventriculo ſeu hypochondriis contentâ cum anxietate ingruit ſuffocationis metus, ut tenſo quaſi diaphragmate reſpiratio vacillet, nec ſui juris ſit, vomitoria præſentiſſimum ſunt remedium, uti hoc ipſo ſæpius tales ægros feliciſſimè & quaſi in momento ſe reſtituiſſe teſtatur *Excell. DN. Præſes*.

Sic & in omni *repletione ventriculi* & indè ortâ *inappetentiâ*, *ructibus*, *ſingultu*, *dolore gravativo*, ipſoque *vomitu*, & aliis, à repletione inquam, proſunt. Et habent hoc peculiare vomitoria, quod poſt uſum ipſorum, factâ quippe ſufficiente evacuatione, appetitus mirum quantum urgeat. In *vomitu* verò & *cholerâ* leniora tantùm non aſperiora valent, ut evacuetur materia promptius. Et ita intelligendum *Hippocratis* illud; vomitum vomitu curari.

Sic in adſumtis *Philtris* & *venenis*, non quidem æquè tàm corroſivis, ſi penitius ſe ventriculi plicis inſinuârunt, quàm viſcoſis & mucilaginoſis, ut ſemine hyoſcyami recenti largius hauſto, fungis & ſimilibus conveniunt.

In *diarrhœâ* verò, *dyſenteriâ*, *ileo*, *vomitibus hypochondriacis* nigricantibus & aliis vitiis, ubi natura vel errore quodam ad conſuetudinem hanc vitioſam vomendi inclinat, vel coacta huc materiam ejicere cogitur, abſint. In *hydropicis* commodè ſæpè dantur. Si enim, quod aliquando fit, ἄνω operentur, multum evacuant, ſin κάτω, quod frequentius, tamen ne ſic quidem malè adhibentur, modò media regio benè unà habeat.

In *arthriticis doloribus*, cùm obſervaverit *Martianus*, quamplurimos podagricos, ob acorem in ventriculo peccantem, à doloribus corripi ſueviſſe, liberatosque aut ſaltim mitigatos eſſe, ubi acetoſa evomuiſſent, *comm. in Hippocr. p. 382.* ſæpè etiam commodum præſtant.

In *calculo* & aliis à cauſâ privativâ ſolo conſenſu ſtimulantibus ventriculum, minùs proſunt, niſi quod peccans calculus,

quod *Piſo* notavit *l. de ſeroſâ colluvie p. 385.*

In *menſibus ſuppreſſis* utiliſſimè ſæpè dantur Vomitoria, tùm quia cauſam tollunt antecedentem, tùm quia concutiendo vias magis aperiunt, unde ſæpè ſtatim poſt eorum uſurpationem redire obſervantur.

Sic etiam, quod ſuperius jam tactum fuit, in *partu difficili,* fœtu præſertim mortuo, quandoque proficua ſunt, ſi cæteris omnibus ritè ſe habentibus, poſitu fœtus legitimo, viribusque præſentibus concuſſio muſculorum abdominis poſtuletur.

Et hæc quidem de emeticorum adhibendi legitimo
uſu, ne ulterius ultra inſtitutum progrediamur,
hâc vice ſufficiant.

PÆonis ingenuam qui tractas ſedulus artem,
mox dignum noſtrâ nomen ab arte feres.

*Hæc paucula Nobiliſſ. Dno. Zopffio Med. Cand. digniſſimo,*
*affini meo honorando, benevolentiæ ergo app.*

Rud. VVilhelmus **Krauß /**
Phil. & Med. D. P. P.

---

*FIllum Ariadneum quicunque uſurpat eundo,*
*ex labyrinthæis victor it ille viis.*
*Qui methodum veram callet normamque medendi*
*morborum domitor perpete laude cluet.*
*Tu tantam tenus hâc tractaſti ſtrenuus artem,*
*inde Tibi Phœbus candida ſerta parat.*

Nobil. Dn. ZOPFIO amicam mentem manu amicâ teſtor, & de excellentibus progreſſibus medicis gratulor.

P R Æ S E S.

CL.

CL. ZOPFIO
Medicinæ Candidato digniſſimo,
Auditori & Amico colendo,
*de ſpecimine hocce medico*
*animitùs gratulatur*
Auguſtinus Henricus Faſchius, D.
Anatom. Chirurg. & Botanic. Prof. Publ.
Archiater Ducalis Saxonicus & p. t.
Facultatis ſuæ DECANUS.

ZOPFI, Pœonii Comes laboris,
felici ſtudiô theſes reſolvis
jam, circa vomitoria implicatas.
Autor ſum, ſtudiis litare pergas
diſcendo methodum ſimul medendi;
ſic fies medicus brevi politus,
fructus ingenii ferens peramplos,
quos certè excipiet perenne Nomen!

---

*Coctum, non crudum ſtudium hæc VOMITORIA ſignant.*
*Fallor? An & docti ſigna ea ſunt Medici?*

boni ominis & fauſtæ adgratulationis ergò ſcribeb. Adfini honoratisſimo
*Caſpar Poſner, P. P.*

*FINIS.*